A grans trets, la proposta dels autors del llibre —que no es vol com «un model acabat sinó allò que es considera adient per elaborar un ampli consens sobre la TV» (p.73)— defensa una televisió local com a servei públic ciutadà i, per tant, participativa i accessible; estretament vinculada al municipi, mitjançant la titularitat municipal, encara que oberta a «fórmules contractuals entre municipis i alguna entitat ciutadana concreta» (p.74); «que compleixi tasques educatives, informatives i culturals»; «que serveixi d'estímul a la dinamització econòmica i cultural de la població» (p. 4).

Per la seva banda, l'obra de Prado i Moragas és el resultat d'un treball de camp realitzat, a final dels anys vuitanta, per un equip d'investigadors dels departaments de Comunicació Audiovisual i Publicitat i Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona sobre setze emissores de televisió local de Catalunya. La informació aplegada, que no es pretén pas estadísticament vàlida per al conjunt d'emissores locals de televisió de Catalunya, proporciona «dades qualitativament representatives de totes i cadascuna de les configuracions o models de l'experiència» (p.7).

Després d'una contextualització de l'experiència catalana de televisió local en l'àmbit internacional, el llibre analitza en profunditat els diversos aspectes d'aquest fenomen: la gènesi i les condicions d'aparició, entre les quals l'ajuntament queda definit com a factor clau per assegurar la continuïtat de les iniciatives sorgides de la societat civil; les característiques (geogràfiques, sòcio-demogràfiques, econòmiques i polítiques) de les poblacions en què emergeix la televisió local; el sistema organitzatiu emissor, els aspectes econòmics, tecnològics, de programació, l'audiència (amb els resultats d'un estudi sobre la TV de Cardedeu particularment interessants per la rigorositat de la metodologia, gens habitual en els «estudis» sobre audiència de les televisions locals) i les iniciatives de coordinació entre emissores, sorgides «davant d'una realitat sense legislar i sense la possibilitat d'una solució a curt termini» (p.79), que es van concretar en la creació i l'establiment de la Federació prolegalització de les Televisions Locals a Catalunya.

D'aquesta manera, a partir de l'anàlisi pràctica dels setze casos, es dibuixa «un model de televisió de servei públic, pluralista i oberta, de cobertura estrictament local, entesa com a un instrument de participació i accés directe, gestionada per un municipi o una entitat ciutadana comunitària, que s'abasteix de producció pròpia, i descarta entre els seus objectius l'afany de lucre» (p. 83).

Però aquest model no és el resultat d'una iniciativa política institucional, sinó que és fruit «de la voluntat dels seus impulsors [de la televisió local] que s'autoregulen en absència d'un marc legal adequat» (p. 83).

En síntesi, doncs, les dues obres coincideixen a subratllar el paper fonamental de la societat civil en la promoció de la televisió local i l'actitud ambivalent del poder polític que, si bé d'una banda les deixa al marge de la llei, de l'altra, i en paraules de Costa, Pérez Tornero i Martínez Abadía, «alguna vegada les consent» (p.16).

Aquesta ambivalència de les institucions polítiques —que, a escala local, Prado i Moragas posen explícitament de manifest en afirmar que «cap ajuntament no s'ha negat rotundament a col·laborar amb la TVL de la població ni, molt menys, no ha presentat una denúncia» i, especialment, en remarcar que «hi ha TVL a municipis governats per tots els partits polítics de l'arc parlamentari català» (p. 25)— també s'observa en el fet que un organisme de l'administració, com és la Diputació de Barcelona, apareix com a editora d'una de les obres (precisament, a la col·lecció «Materials de política cultural») i com a col·laboradora en l'edició de l'altra, la recerca de base de la qual, a més, segons consta en els crèdits, va ser patrocinada per la *Dirección de Medios de Comunicación Social* de l'Estat.

Maria Corominas

Badia, Lluís (1992), *De la persuasió a la tematització,* Barcelona, Editorial Pòrtic.

El volum que comentem és el 7 de la col·lecció «Pòrtic/Mèdia», l'única que es dedi-

ca a publicar específicament manuals universitaris sobre comunicació en llengua catalana.

L'obra està estructurada en tres grans capítols. En el primer titulat «L'evolució dels plantejaments teòrics en el camp de la comunicació política» s'hi estudien les concepcions històriques de comunicació política des de la concreció de la denominada opinió pública liberal, fins a les concepcions empíriques encaminades a la creació d'una ciència de l'opinió pública. En el segon, «Les funcions de mediació simbòlica del sistema comunicatiu en les societats complexes», es fa un estudi del model sociofenomenològic de la comunicació. Finalment, en el tercer, «La perspectiva sistèmica i interactiva de la comunicació política», és on s'acaba de perfilar el model conegut amb el nom de «tematització». També hi ha una bibliografia correcta que no ha estat inflada artificialment, cosa que s'agraeix; així com unes cites a peu de pàgina que contenen una informació abundosa i precisa.

Lluís Badia és un jove investigador que ha estudiat molt a fons els corrents més actuals de la comunicació política. D'una manera especial aquest llibre, confegit amb una rara profunditat i solvència entre nosaltres, ens permet accedir, per primera vegada en català, a la recerca europea i especialment italiana, que s'ha desenvolupat recentment en aquest àmbit.

Ocupar-se actualment de la comunicació política i l'opinió pública resulta especialment pertinent ja que, als nostres dies, aquestes matèries constitueixen uns dels àmbits preferents d'encontre de diverses disciplines. S'hi interessen la sociologia de la comunicació, la ciència política, la psicologia social i també, parcialment, els sectors més estudiosos de la publicitat i el màrqueting polític. Els motius d'aquest interès compartit entre diferents disciplines rauen, per un cantó, en la centralitat que els temes de comunicació han adquirit en les societats contemporànies, i, per un altre, a causa de la crisi i transformació de les estructures polítiques democràtiques.

En una època com la que vivim; quan la representació política està cada dia més qüestionada, les velles estructures dels estats-nació trontollen i la democràcia parlamentària pateix una crisi pregona de la legitimitat de les funcions de discussió, de presa de decisions i d'exercici del control del poder; estudiar el paper dels mitjans de comunicació com a mitjancers entre els diversos sistemes de la societat resulta, més que important, central.

Si bé els problemes que presenta la democràcia contemporània són generals, el cert és que es viuen amb una intensitat especial a Itàlia. Les circumstàncies històriques recents, tals com el feixisme, el resultat de la Segona Guerra Mundial, la Guerra Freda, han marcat d'una manera decisiva els esdeveniments que succeeixen actualment. Podríem dir que Itàlia constitueix actualment un laboratori privilegiat d'experimentació social i política.

La situació esbossada explica que la recerca que es fa en aquest país sobre la comunicació política tingui un gran interès per a tota la comunitat científica. Els investigadors italians són al davant dels problemes que, tot i que són genuïnament italians, tenen una innegable volada internacional.

L'obra de Lluís Badia és el resultat de les recerques que féu de cara a la seva tesi doctoral; unes recerques que el portaren a aprofundir en el treball dels autors italians i, de manera especial, de Giorgio Grossi, de Carlo Marletti o d'altres com Gianfranco Pasquino o Franco Rositi.

No és que l'obra d'aquests autors no fos coneguda entre nosaltres ni, fins i tot, glossada en algun manual[1], però el treball de Lluís Badia va molt més enllà i pot representar la incorporació en l'ambient científic del nostre país d'un corrent de recerca important, el qual ens pot permetre tractar els temes de comunicació política des de perspectives renovadores.

Un dels aspectes que resten clars en l'obra que ens ocupa és la complexa relació entre el funcionalisme sistèmic de Niklas Luhmann, les evocacions de la sociofenomenologia, derivades dels treballs de Peter Berger i Thomas Luckmann, per un cantó i la tematització per

[1] Per exemple, ha estat tractada per Enric Saperas (1987), *Los efectos cognitivos de la Comunicación de masas*, Barcelona, Ariel.

un altre. També resta clar, i creiem que de manera definitiva, que tots aquests autors han abandonat la perspectiva de la influència dels mitjans de comunicació sobre les audiències en termes d'efectes. El tema dels efectes, central en la sociologia de la comunicació d'arrel empirista, ha estat predominant fins una època recent i continua encara en alguns corrents, com, per exemple, el que presenta el paper dels mitjans de comunicació com a constructors de l'agenda de temes. En canvi, la tematització ha abandonat, i a més ho ha fet d'una manera explícita, la visió simplista d'uns mitjans com a instruments per tal de construir acords entre les audiències.

El corrent italià que ens ocupa, tal com resta perfectament palès en l'obra de Lluís Badia, ens permet situar el paper de la comunicació social des d'una perspectiva simbòlica, d'acord amb la complexitat que presenten les societats contemporànies. D'altra banda, fa possible plantejar el problema de l'objectivitat dels continguts periodístics des d'unes perspectives que permeten superar els termes extrems i excessivament esquemàtics de veritat o de mentida.

En el món actual el sistema polític ha sofert unes transformacions pregones, tal com apuntàvem més amunt, també el sistema comunicatiu s'ha ampliat i ha augmentat el seu paper de mitjancer entre el sistema polític i la societat. La mediació que fan els mitjans de comunicació, amb totes les seves estructures professionals i tècniques, no es pot entendre d'una manera simple; no podem pensar que les seves funcions restin reduïdes a les de constituir una simple caixa de ressonància del que passa als diferents sectors de la societat, ni tampoc que constitueixin només uns mitjans persuasius o manipuladors. La participació activa dels mitjans de comunicació és complicada i cap de les imatges teòriques de què disposàvem fins ara no ens la podia explicar sinó era d'una manera parcial.

La tematització permet integrar d'una manera coherent les diferents instàncies que participen en la determinació dels processos de comunicació política. En primer terme, l'origen dels temes com a resultat d'una complicada trama de relacions entre diversos sectors de la societat i, d'una manera especial, els sistemes polític i comunicatiu. Aquesta part del procés inclou l'acció professional dels periodistes; una acció que inclou les rutines professionals, però que les transcendeix llargament. Cal pensar que els periodistes, i el sistema comunicatiu en el seu conjunt, estan legitimats socialment per realitzar les tasques de mediació simbòlica que són pertinents en la comunicació política. Després hi hauria els temes d'agenda relacionats amb la manera com es presenten i també les estratègies que s'apliquen per a la captació de l'atenció de les audiències. Finalment, hi hauria les funcions de tematització pròpiament dites, basades en l'exercici de l'opinió, en la complimentació dels temes, a contemplar-los des de perspectives diverses.

A partir d'aquests conceptes, podem plantejar-nos de manera nova el tema de l'opinió pública. Actualment aquest fenomen ja no es pot tractar en termes de discussió racional entre públics opinants; tampoc no l'hem de veure exclusivament com el resultat d'una acció propagandística. La tematització ens permet un plantejament estructural, sense haver de caure en el formalisme radical que hi ha en Niklas Luhmann. Amb els treballs italians podem contemplar com els diferents sectors socials participen en la definició dels temes i en l'acció de situar-los en el centre de l'atenció pública.

Amb l'obra de Lluís Badia tenim un instrument per comprendre millor la tematització, deslligant-la de *l'agenda setting*, amb la qual de vegades es confon; gràcies al seu treball, també podem foragitar l'esquematisme amb què havíem tractat les relacions entre el funcionalisme sistèmic i les funcions de tematització. Tot això ha de servir perquè millorem, tots plegats, el coneixement que tenim dels corrents contemporanis. El fet de disposar de manuals universitaris com el que ens ocupa, representa posseir instruments útils per millorar l'ensenyament que oferim als estudiants de comunicació.

Jordi Berrio